

V šoli naših bodočih kovinariev

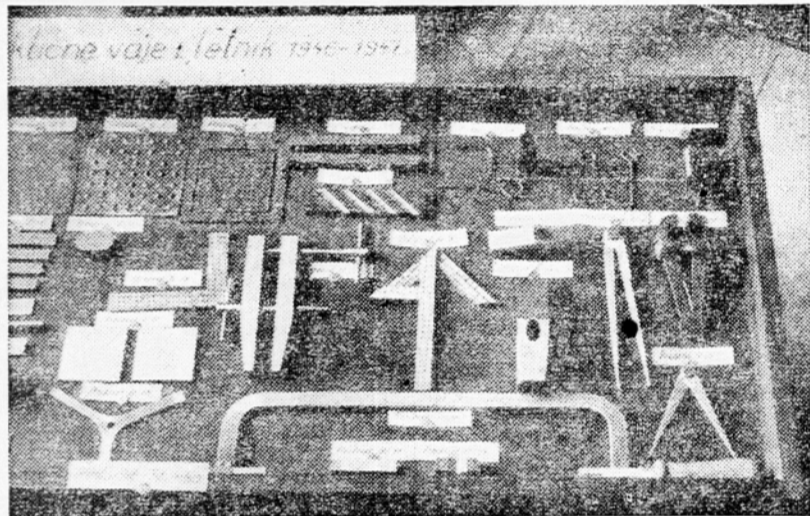
Ob razstavi I. in II. letnika nižje industrijske kovinske šole v Kropi

Kropa, 9. julija. Tudi kovinski industriji je odprl naš petletni gospodarski plan široko in neizčrpno bodočnost. Poleg sedanjih bo zgrajenih še cela vrsta novih, velikih tovarn za najraznovrstnejše kovinske proizvode. Ta razši-

Stanko Rihtaršič iz Selca, najboljši učenec I. letnika

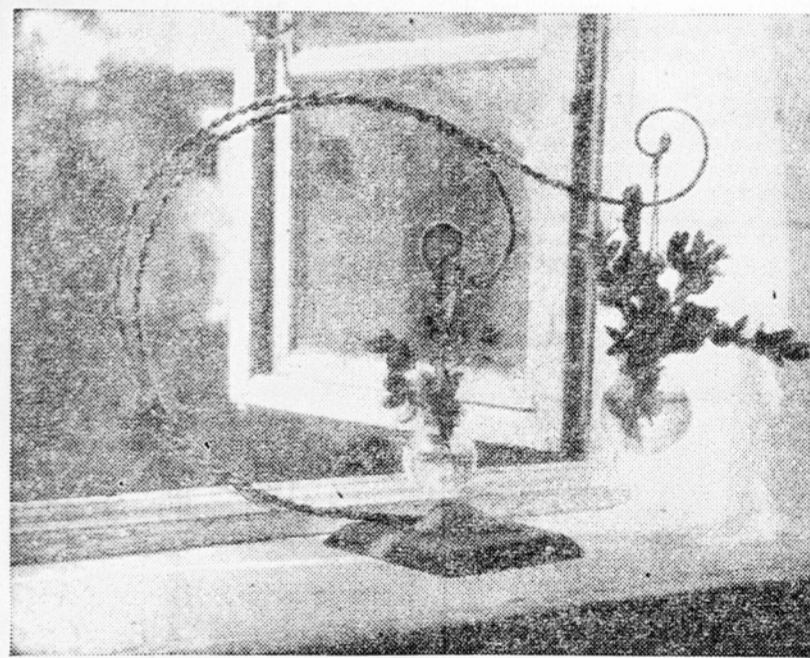
ritev, izpopolnitev in dvig kovinske industrije bo že v letih prvega gospodarskega plana zahtevala čedalje večje število srednje in višje kvalificiranih kadrov, ki bodo temeljito obvladali sodobno kovinsko tehniko, od najpreprostejšega kovinskega izdelka do fine mehanike. Skrb za vzgojo in izobrazbo teh kadrov se

Omarica z razstavljenimi ključavnici in mehaničnimi izdelki Stanka Rihtaršiča

odraža v številnih tečajih, nižjih, srednjih in visokih solah. Tu se mlademu rodu, ki dorasta v popolnoma novih življenjskih pogojih, nudi možnost poglobljene in temeljite izobrazbe ter odpira široka pot poklicev in produktivnega udejstvovanja.

Tovarna »Plamen« v Kropi je že v predvojnih letih skrbelo za vzgojo svojega kovinarskega naraščanja, ko je

Železno kovano okrasno stojalo, značilno za kropsko črno železno domačo obrt

1936 ustanovila triletno združeno kovinsko strokovno nadaljevalno šolo. To šolo sta absolvirali dve skupini učencev, nadaljnjo izobrazbo kovinarskega kadra pa je začasno onemogočila okupacija. Že v tej dobi so dobili mladinci v šoli teoretičnega in praktičnega pouka precejšnje znanje, ki jih je potem tehnično usposabljal za kvalificirane kovinske delavce.

Po osvoboditvi je bila pri podjetju ustanovljena pred dvema letoma nižja industrijska kovinska šola, deloma na osnovah prejšnje predvojne šole, toda popolnoma prirojena novim potrebam in duhu nove dobe. Šola je triletna ter obsega teoretični in praktični pouk po skrbno sestavljenem učnem načrtu. V obeh letnikih je bilo letos 42 učencev, v prvem 24, v drugem 18.

Kader učencev tvorijo sinovi delavskih in malokmetških družin iz Kroke, Kamne gorice, Selca in oddaljenih hribovskih vasi. Tem fantom je nova doba na stečaj odprla vrata do najvišje kvalificiranih poklicev. Kljub pomanjkljivi osnovni izobrazbi, za katero so bili med okupacijo prikrajšani, so se v obeh letnikih pokazali kot izraziti talenti. Z mladostno voljo in velikim čutom odgovornosti so se lotili zlasti teoretičnega pouka, ki že v I. letniku daleč presega njihovo osnovno znanje. O teh fantih je treba reči, da so se resnično zgrizli v učenje, saj so v nekaj mesecih v glavnem predelali snov, ki v matematiki, fiziki, opisni geometriji in risanju prav nič ne zaostaja za gimnazijsko snovjo. Poleg trdnih uspehov pri teoretičnem pouku se oba letnika odlikujeta še prav pose-

lahko delati, ko mi je razkazoval njihove zvezke in risbe.

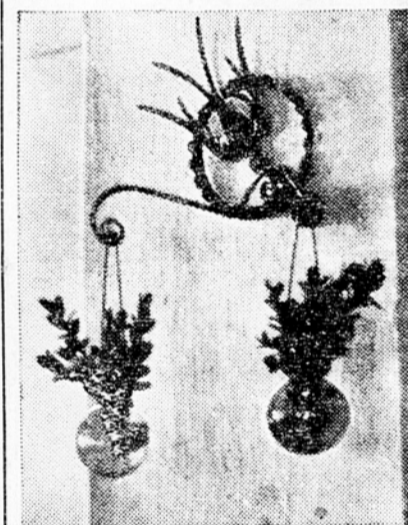
Ob zaključku šolskega pouka so učenci pod vodstvom učiteljev priredili v šoli nazorno razstavo svojega dela o teoretičnem in praktičnem pouku. Zvezki in risbe vseh učencev

Tomo Lazar iz Kroke, najboljši učenec II. letnika

pričajo, s kakšno neverjetno marljivostjo so se ti fantje lotili zanje razmeroma zelo težkega teoretičnega pouka. Po zunanjih oblikah, pisavi, risbah, čistosti in skrbnosti ti uspehi prav gotovo v marsičem nadkrijujejo uspehe po drugih, celo višjih solah. Človek bi preprosto ne mogel verjeti, da so to izdelki mladincev, ki so pred kratkim komaj obvladali nekaj matega računanja in pisanja. Uspehi v opisni geometriji in tehničnem risanju so naravnost presenetljivi, če pomislimo, kako trde in okorne so bile še pred nedavnim te mlade hribovske roke.

Poleg snovi iz teoretičnega pouka obsega razstava v glavnem izdelke praktičnega pouka in dela. Ti izdelki, nanizani po mizah in omaričah, kažejo po skrbni izdelavi, preciznosti in iznajdljivosti, da rasejo na tej šoli resnični mojstri naše bodoče kovinske industrije. Svoje izdelke so razstavlili vsi učenci v posebnih omaričah ali skupinah, razvrstjenih po dolgih pultih. Poleg izdelkov vsakega

Črna kovana lastovica z dvema ročajema za cvetlične vaze

učenca je tudi njegova ocena s diagramom delovne storilnosti. V glavnem so učenci izdelovali v šolskem letu drobnejše osnovne ključavnice, izdelke, poleg teh pa tudi že precizno mehanično kovinsko orodje. Posamezne skupine učencev so izdelale veliko premično tablo za tehnično projektiranje, vagonček s krogličnimi ležaji za prevoz železa in velike škarje za rezanje debelejših železnih profilov. Razstavljenih je tudi nekaj izdelkov kovane železa, ki so kot drobni okrasni predmeti posebnost kropske kovinske domače obrti.

Z zaključkom šolskega pouka za te fante pouk prav za prav ni končan. Med »počitnicami« nadaljujejo v učeniški izobrazbi v tovarniški proizvodnji jih ne bodo vodili obratni mojstri, ampak mojster učne delavnice. Z ustanovitvijo internata, kjer bo proslora za 30 do 40 učencev, bo znatno poskrbljeno zlasti za one učence, ki so doma iz oddaljenih krajev. Tu bodo poleg fantje še bolj medsebojno povezani, pouk pa bo še bolj osredotočen, kot je bil doslej.

V očeh teh fantov se smeji velika in vesela bodočnost. Marsikateri že sedaj računa, kako bo šel v svoji izobrazbi do vrha. Po treh letih so mu odprta vrata v dvoletno delovodsko šolo, odtod na srednje tehnično šolo in potem na univerzo. Vse to je bilo nekdo za te hribovske fante kakor nedosegljive sanje. Seje Titova Jugoslavija je tem sanjam mladih glav odprla velike in dosegljive možnosti.

ostalih pogojev, ki jih človek ceni in potrebuje na odhodu. Ribiške barke čakajo v pristanišču na lov. Makarčani so znani in spretni ribiči daleč do Jadrana. V senca borovga gozdiča, ki loči pristaniški zaliv od sosednjega, dosti večjega, teše ladjedelec-obrtniki upogelje deske za gradnjo novega ribiškega čolna. Večino starih je požrla vojna.

Jadrnica naša je popeljala ob slikoviti makarski obali borovih gozdičev in skritih plažastih zalivov do Podgore. Podgora je bila pred vojno sicer prijazno, malo ribiško naselje z nasadi pomaranč, limon in smokev, kjer so letoviščarji iskali predvsem miru. Toda v vojni je Podgora zaslovela in prešla v zgodovino osvobodilnega boja. Tod je bila leta 1942, ustanovljena Jugoslovanska vojna mornarica. Makarski del dalmatinske obale so odredi dalmatinskih partizanov že zgodaj osvobodili, upor proti okupatorju se je razrašal ne samo na celini, ampak tudi na vse večje dalmatinske otoke. Treba je bilo prometnih sredstev za prevoz in oskrbo otoških partizanskih borcev, treba pa je tudi bilo čimprej nastopi sovražnika na samem morju. Okupator je ladje uničil ali odpedjal, toda partizanski mornarji so oborožili primitivne ribiške barke z mitraljezi, jim zavarovali krov z oblogami iz cementa in peska ter pričeli napadati sovražnikove ladje na širokem morju. »Partizan« in »Pionir«, to sta bila prva oborožena

Kjer še ne more traktor opraviti žetve, tam poje srp v rokah pridnih žanjev

Slavonska ravnina bo varna pred poplavami

Proti koncu letošnjega maja so se v okolici Djakova začela velika dela za odvodni prekop, ki bo segal 30 km od naselbin Piskorevaci—Budorovci do reke Save. Poleg tega prekopa je v načrtu še krajši, 8 km dolg prekop, ki bo sekal 7 gorskih potokov in prestrelal vodo s planin Bilo gore in Pšunja ter jo bo odvajal naravnost v Savo. Gradnja tega objekta, ki bo izvršena v okviru naše prve petletke, ima velik gospodarski pomen.

Enkrat za vselej bodo zaščiliti plodne njive 35.000 kmetov, ki prebivajo v 96 naseljih v okrajih Djakovo, Vukovar, Vinkovci, Zupanja, Slavonski L. in Sid in Sremska Mitrovica. To ozemlje zavzema 330.000 katastralnih juter ter je bilo doslej silno izpostavljeno poplavam

Nova plodna zemlja v LR Makedoniji

Močvirna področja v Makedoniji so zelo razsežna in zavzemajo površino 80.000 ha, nadaljnjih 80.000 ha zemlje pa je nerabnih zaradi bližine močvirij in podtalnih voda.

Ze stara Jugoslavija je delala načrte, da bi se izsušila močvirja, toda od besed do dejanj niso prišli. Ljudska oblast nove Jugoslavije pa je začela takoj po osvoboditvi izsuševati močvirna področja ter izvajati sanacijo na velikih kompleksih. V teku letošnjega leta bodo izsušili tako zvano Strumičko polje, s čimer bo vrnjeno kulturi 10 tisoč ha rodovitne zemlje. Poleg tega se v LR Makedoniji vrši izsuševanje Pelagonijskega polja, s katerim se bo povečala rodovinska zemlja za 30.000 ha. Poleg teh del je v načrtu izkop 13 prekopov in reguliranje strug mnogih hudournikov, ki povzročajo poplave.

razreda, letos bodo absolvirali II. razred. Poleg prvih dveh letnikov bo letos jeseni odprti tudi tretji letnik. Učenci III. letnika bodo nadaljevali s teoretičnim poukom, hkrati pa bodo že neposredno vključeni kot ključavnice v tovarniško proizvodnjo. Pri praktični izobrazbi v tovarniški proizvodnji jih ne bodo vodili obratni mojstri, ampak mojster učne delavnice. Z ustanovitvijo internata, kjer bo proslora za 30 do 40 učencev, bo znatno poskrbljeno zlasti za one učence, ki so doma iz oddaljenih krajev. Tu bodo poleg fantje še bolj medsebojno povezani, pouk pa bo še bolj osredotočen, kot je bil doslej.

V očeh teh fantov se smeji velika in vesela bodočnost. Marsikateri že sedaj računa, kako bo šel v svoji izobrazbi do vrha. Po treh letih so mu odprta vrata v dvoletno delovodsko šolo, odtod na srednje tehnično šolo in potem na univerzo. Vse to je bilo nekdo za te hribovske fante kakor nedosegljive sanje. Seje Titova Jugoslavija je tem sanjam mladih glav odprla velike in dosegljive možnosti.

čolna, nastajajoče vojne mornarice, ki bosta ostala v muzeju narodno osvobodilne borbe na častnem mestu. Zmerom več oboroženih ribiških ladij je križarilo vzdolž osvobodjene obale, v nočeh so prevalela na otok Ilvar in Brač ter še kam orožje in živila, katerih velik del so borci za svobodo zaplenili na zavojevalnih okupatorjevih tovornih ladjah. Z otokov so vodile kurirske poti na obalo ter preko skalnatih vrhov Biokova in Dinarskih planin daleč v Bosno in Liko, do vseh prostranih bojišč in središč osvobodilnega gibanja. Okupator je zaman poizkušal streliti in uničiti smeje podvige hrabrih dalmatinskih mornarjev, kakor so bile na celini zaman njegove, široko zasnovane številske ofenzive. Podgorski ribiči danes spet nemoteno love na svobodnem morju, Podgora je danes spet mirno in tiho obmorsko letovišče, toda njeno ime bo z imeni junaških dalmatinskih mornarjev ostalo neizbrisno zapisano v zgodovini.

Hočete spet malce srednjeveške romantike, orjaških zidov in utrd, ki so preživeli stoletja, palač in cerkva v starih, razkošnih arhitekturah z umetninami slovečih mojstrov? Potlej morate obiskati Omis na pol poti od Makarske do Splita. Staro gusarsko mesto Omis, stisnjeno pod pečine. Nekdo, pred stoletji je bilo tod gnezdo morskih razbojnikov, ustvarjeno po svoji obvladajoči legi kakor nalašč za izhodišče rokarskih pohodov daleč po morju.

reke Save ter njenih pritokov Bidja, Bosuta in mnogih gorskih hudournikov. Novi prekop, ki bo uravnal hudournike, bo širok 20 m, globok pa 5 m.

Trenutno so v teku dela za prekop od reke Save do naselja Garčine v dolžini 6 km. Za izkop uporabljajo 3 velike bagre, s katerimi razpolaga Vodna zadruga iz Vinkovcev. Kopanje prekopa bo veljalo predvidoma nad 22 milijonov dinarjev. V teku letošnjega leta bodo izvedena melioracijska dela v vrednosti približno 11 milijonov dinarjev. Krediti so že zagotovljeni.

Kopanje prekopa je v polnem teku in delavci delajo z velikim navdušenjem. Doslej so izkopali prekop v dolžini 6 km ter premetali nad 400.000 m³ zemlje. Preostane še 200.000 m³ odkopa zemlje, s čimer bo prekop Sava—Garčine dovršen. Kanal bo imel na tem delu na obeh straneh obrambni nasip, prav tako pa bodo napravili nasip tudi ob strugi reke Save.

Vodna zadruga iz Vinkovcev in Bosuta je že doslej s svojimi zaščitnimi deli obvarovala ogromne kompleksne plodne zemlje pred poplavami. Njen največji načrt predvideva zgraditev 38 km novih prekopov, s katerimi bodo izsušena velika močvirja na slavonskih tleh. Vzdolž reke Save je ta vodna zadruga napravila nasip, dolg 140 km, dočim merijo kanali okrog Bidja in Bosuta 144 km. Stranski prekop, ki odvajajo vodo, so dolgi 2500 km.

Doslej se je vsa voda s slavonskih planin zlivala v Bidj in Bosut, s čimer je ogrozila velike rodovitne površine slavonske zemlje. Z zgraditvijo novih odtočnih prekopov bo otekala voda naravnost v Savo.

Seveda so ta melioracijska dela obsežna in zahtevajo velike napore od vseh, ki so pri njih zaposleni. Vendar delajo ljudje z veseljem, ker se zavedajo, da s tem prispevajo k izgraditvi boljše bodočnosti.

Radosten povratek v domovino

Prihod »Radnika« v newyorško pristanišče, od koder je nadaljeval pot v Kanado, da odpelje 500 jugoslovanskih povratnikov v domovino, je bil svojevredsten dogodek v naši zgodovini. Zgodilo se je prvič, da je Jugoslavija poslala ladjo po svoje ljudi v tujo državo. Naši izseljenci so tekmovali, da bi čim prej prišli v pristanišče, kjer je bila ladja zasidrana.

Tri ali štiri noči so v Jugoslovanskem domu nepretrgoma delali in pripravljali tovore za odhod v domovino. Tako se je nabralo za 300 ton raznega blaga, toda tovari so se še večali z darovi raznih organizacij in posameznikov, ki so jih namenili državi in svojem v stari domovini.

Ko se je zvedelo, da pripravljajo v New Yorku prijateljski večer za »Radnika«, se je zbralo k slavju 2000 ljudi v prostoru, ki je bil pretesen za tolikšno množico. Govorci poveljnika ladje, predstavnikov posadke in mladine so bili tako iskreni in prepričevalni, da bi jih ljudje poslušali še ure in ure.

Ko je ladja prišla v luko Montreal, se je ondolna reakcija razbesnela. Ni se mogla sprizjajati z dejstvom, da odhajajo izseljenci v staro domovino. Skušali so onemogočiti dostop do ladje, toda potniki so se kljub temu mirno in v redu vkrkali na ladjo. Z njimi so bile vse simpatije našega delovnega ljudstva v Montrealu.

Med povratniki sta se vkrcala tudi dva slepca, ki sta izgubila vid na delu v Ameriki ter sta ostala zaradi delovne nesposobnosti brez zaslužka. Radostne solze so jim vrele iz oči ob misli, da ju odpeljejo v domovino. Med povratniki so bili tudi rudarji, k so delali v kanadskih rudnikih po 10, 20 in celo 25 let. Vsi so si želeli vrniti se čim prej v svobodno domovino.

Ko se je ladja odmakala od obale, so ljudje zajokali, na krovu pa je zaronila domača pesem, ki je zvenela takšno prijazno kakor še nikoli. To je bila pesem veselja tistih, ki odhajajo v bojne življenje. 18 dni je trajala vožnja po morju. Vreme je bilo ugodno in skoro vsi povratniki so vožnjo prestali brez boleznih in drugih nadležnosti. Na ladji je vladal najlepši red, oskrba je bila dobra, vsi potniki so bili kakor ena družina in so si pomagali med seboj. Med vožnjo so bili na ladji koncerti, sestanki, krožki, mitingi, pri katerih je sodelovalo staro in mlado. Govorniki so razlagali pomen in smisel narodno osvobodilne borbe, nastanek nove Jugoslavije, petletni plan obnove in izgradnje. Seveda je prišla na vrsto tudi beseda o mladinski progi Samac—Sarajevo, za katero so se sestavile brigade, še preden se je ladja ustavila ob domačih tleh.

Tudi za delo so potniki prišli brez izjeme. Kladiva so pela, delavci so popravljali nedostatke, pleskarji so pleskali trup ladje itd. V čitajnici so nepretrgoma držali pisalni stroji, kjer so reševali administrativne posle, v kuhinji so pomagale žene, ki so skrbele ljudi za snazhenje in pranje perila. Lahko se reče, da je vsak izpolnil svojo nalogo zelo častno. Na ta način so napravili povratniki 3000 ur prostovoljnega dela, še preden so prišli v domovino.

»Radnik« je pristal na domačih tleh v Komizi, kjer je pričakoval svoje rojake vse domače prebivalstvo. Iz Komize je ladja krenila na Reko, kjer so se povratniki izkrcali. Vsak je odšel na določeno mesto, najprej na kratek počitek, nato pa na delo, da izkaže z njim ljubezen do prenovljene domovine. (Po »Pomorstvuc«.)

TURIZEM

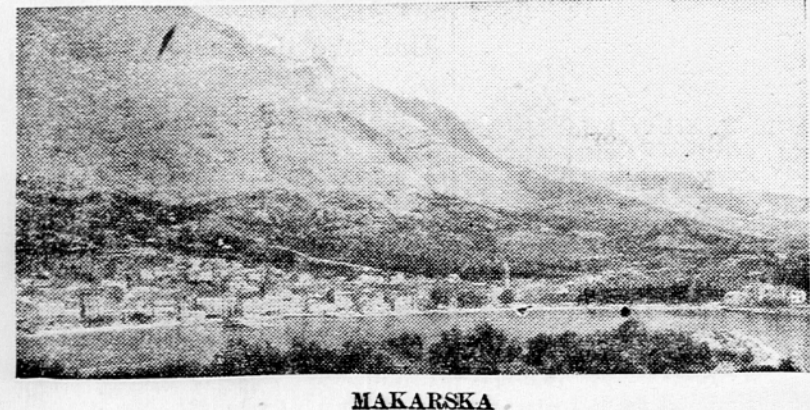
S poti po Jugoslaviji

Pred Splitom

Pod skalnato grmado pogorja Biokova so se stisnile uličice Makarske. Vozimo skozi ožino, ki nam odkrije majhen skrit zaliv. Ali so nemara zaradi važnosti in lege tega zaliva med vojno mesteca Makarsko tolikokrat bombardirali? Vrsta hiš ob obali je bila porušena do tal, tudi v mestnih ulicah vidis vrzeli, odkoder so prebivalci že popravili ruševine in pokopališča domov. Uničevanja pa okupatorjem se ni bilo zadosti. Do temeljev so porušili tudi vse pristaniške naprave. Vzdolž obale to pot kar mrgoli prebivalstva. Izkrcamo se in

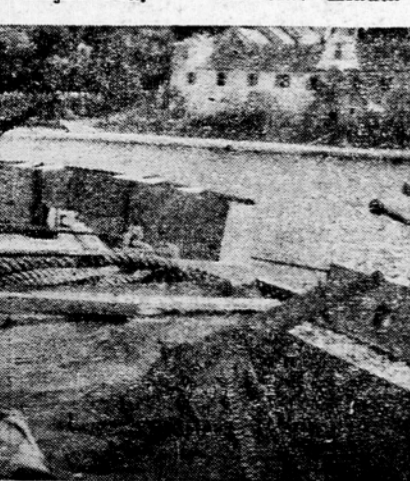
smo pričra požrtvovalnemu obnovitvenemu prizadevanju Makarčanov. Može in žene so zgrabili za lopate in krampe. V pekočem soncu, sredi dneva so se lotili gradnje obalske ploščadi. Dekleta in fantje neumorno prevajajo zvrhane samokolnice, dovažajo kamnite kvadre za obalno oblogo, mešajo beton, razkopavajo ruševine preostalih zbombardiranih domov.

Zdaj vemo po čigavi zaslugi je obnova porušenega Makarske toliko napredovala, da je mesto danes spet urejeno prijetno letovišče, ki je že leta prej slovelo zaradi idiličnosti, miru, blage obmorske klime in vseh

MAKARSKA

ke Celine ali kakor pravijo Omisani Gubavice. Cesta vodi vse do velike električne centrale »Titos«, ki daje električno strujo ne samo Omisu in razvijajoči se industriji naokrog, tudi Splitu in vsej njegovi okolici.

Ladislav Kiauta

Avstrija je bila izvor rasistične teorije in avstrijski narod je sprejel priključitev k Nemčiji kot svojo osvoboditev

je izjavil obtoženi Rainer prvi dan razprave proti njemu in soobtoženim vojnim zločincem

Prvi dan procesa proti Rainerju in soobtožencem je vojni tožilec v obširni obtožnici na temelju zločinov vsakega posameznega štiriindvajsetih obtožencev, od katerih je sedem avstrijskih, pet nemških in en jugoslovanski državljani, dokazal krivdo vseh nacističnih organizacij, nemške vojske in vsega nemškega upravnega aparata, ki so skupno služili nemškemu imperialističnim nacizmom za podjarmljenje ostalih narodov in fizično uničenje slovanskih, med njimi slovenskega naroda. Obtožnica je pri zločinih obtožencev dokazala, da se je napad na Jugoslavijo pripravil iz Avstrije s preteznim številom avstrijskih nacizmov, med katerimi je vidno vlogo igral vojni zločinec Meier Kalbitsch. Nadalje je obtožnica razvidna krivda kvizzijskih organizacij bele garde, četnikov in protiljudske duhovščine, ki so jih Nemci uporabljali proti narodno osvobodilnemu pokretu Jugoslovanskih narodov, ki je preprečil tudi njihove načrte za uničenje slovenskega naroda.

Nato je sledilo zasliševanje obtoženega dr. Friedricha Rainerja. Pri zasliševanju je obtoženi Rainer, ki ne prizna svoje krivde, potrdil, da je bila priključitev k Nemčiji splošna želja ogromne večine avstrijskega prebivalstva, ki je smatralo priključitev za osvoboditev Avstrije. Izjavil je, da je velik del nacistične teorije izhajal iz Avstrije in sicer zaradi njenega zgodovinskega razvoja. Ob koncu zasliševanja je obtoženi Rainer izjavil, da se je po priključitvi k Nemčiji odnos katoliške cerkve v Avstriji spremenil, in da so vsi katoliški škofji s kardinalom Innitzerjem v pastirskem pismu pozvali Avstrijce, naj glasujejo za Hitlerja. Med podpisniki je bil tudi koroški škof Rohacher, sedanji salzburški nadškof in primas Nemčije.

Razprava se bo nadaljevala 11. julija ob 7. zjutraj z nadaljnjim zasliševanjem obtoženega Rainerja.

O procesu prinašamo obširnejše poročilo našega dopisnika:

ZAČETEK RAZPRAVE

Ljubljana, 10. julija. Danes se je v dvorani Siskovalnega doma prišla pred vojaškimi sodiščem IV. armije sodna razprava proti vojnemu zločincu Rainerju in drugim soobtoženim vojnim zločincem. Sodni senat sestavljajo predsednik kapetan Bračič Avgust, predsednika major Šmit Martin in major Lokar Mirko, sekretar poročnik Rainer Slavko in nadomestni sodnik major Klaus Stanko. Obtožnico zastopata vojaški tožilec IV. armije major dr. Damjan Viktor in pomočnik Pavličič Jože, zastopnik javnega tožilca LRS.

Obtožence zaslišujejo branilci: dr. Ho Jože, dr. Cobal Jože, dr. Suklje Vladimir, dr. Petrovič Jakov, dr. Ražej, dr. Stanovnik, vsi po službeni dolžnosti, in dr. Vrtačnik po pooblastilu. Ob 8.20 je vstopilo v dvorano sodišče, ki ga je občinstvo pozdravilo s ploskanjem. Naka je straza na ukaz predsednika pripeljala obtožence. Prvi je vstopil v dvorano obtoženi Rainer dr. Friedrich, sledili pa so mu soobtoženci: Glaser dr. Helmut, Kübler Ludwig, Hößlin v. Hans, Christl Heinrich, Fleckner Hans, Neubert Günther, Vogt Josef, Doujak dr. Hermann, Hradetzky Franz, Hochsteiner dr. Walther, Kuss Leon, Gerlach Reinhold in Müller Franč.

Obširni podatki obtožencev
Predsednik sodišča je nato otvoril sodno razpravo in ugotovil osebne podatke vsakega posameznega obtožencea.

1. Rainer dr. Friedrich, avstrijske narodnosti, avstrijski državljani, v času okupacije Gauleiter NSDAP, državni namestnik za Koroško in šef civilne uprave za okupirano Gorenjsko ter vrhovni komisar v jadranski oblasti cni.

2. Glaser dr. Helmut avstrijske narodnosti, avstrijski državljani, od septembra 1938 dodeljen vrstnosti službi.

3. Kübler Ludwig, nemške narodnosti, nemški državljani, general planinskih lovcev.

4. Hößlin v. Hans, nemške narodnosti, nemški državljani, aktivni oficir — generalni poročnik.

5. Christl Heinrich, nemške narodnosti, nemški državljani, aktivni oficir — polkovnik.

6. Fleckner Hans, nemške narodnosti, nemški državljani, Oberstleutnant der Schutzpolizei.

7. Neubert Günther, nemške narodnosti, nemški državljani, komandir 11. čete 3. bat. 28. SS-police polka.

8. Vogt Josef, nemške narodnosti, nemški državljani, SS-Sturmbannführer, vladni in kriminalni svetnik. KAS Bled in KAS Maribor.

9. Doujak dr. Hermann, avstrijske narodnosti, avstrijski državljani, pravnik in nekdanji Landrat, nemški upravni svetovalec, SS-Obersturmführer v splošni SS.

Rainer je bil iniciator zločinov proti slovenskemu narodu

Obtoženi Rainer Friedrich, ki mu je Hitler zupal mesto nacističnega Gauleiterja, ker doleščani nacistični Gauleiter Kutschera ni mogel zatrejeti in uničiti slovenskega naroda, je 1. decembra 1941 prevzel vodstvo nacistične stranke na Koroškem in po Nemcih okupiranem delu Slovenije. Poleg tega je bil državni namestnik za Koroško, vključno z Mežiško dolino, šef civilne uprave za okupirano Gorenjsko, drž. obrambni komisar za svojo pokrajino in po Hitlerjevem odloku poverjenik državnega komisarja za utrditev nemškega Septembra 1943 pa je po posebnem Hitlerjevem nalogu postal vrhovni komisar za Jadransko Primorje.

Obtoženi Rainer je s pomočjo svoje nacistične aparata izvajal teroristične ukrepe proti svobodoljubnemu slovenskemu prebivalstvu, popolnoma samostojno izdal zločinske ukrepe za pomembne in za zasedenem ozemlju s svojo zločinsko propagando skušati neti: bratomorno klanje in razbijati bocheno enotnost slovenskega naroda v borbi proti okupa-

torju. Pri tem se je posluževal vseh sredstev, ki so mu bila na razpolago zločinski namene, se je povezal s škofom Rožmanom, dobro poznavajoč njegovo izdajalsko delovanje ter protiljudsko razpoloženje pretežnega dela slovenske duhovščine. Z njihovo pomočjo je skušal zaneti bratomorno klanje. Uporabljal jih je za propagando in kot kurate v kvizzijskih edinicah.

Prisilno delo in koncentracijska taborišča za Slovence

Obtoženi Rainer ni podkriko borbe proti osvobodilnemu gibanju samo nadaljeval z ukrepi svojega prednika Kutschera, ampak jih je celo poostiril, da bi tako čim preje uničil slovenski narod. Pri tem je izvajal nad okupiranim prebivalstvom uničevalni teror kot pobudnik, organizator in naredbodajalec množičnih aretacij, prisilnega izseljevanja, odgovon slovenskega prebivalstva v koncentracijska taborišča in na prisilno delo, nasilnega raznarodovanja, prisilnih rekrutacij, požigov vasi, streljanja talcev, umorov, uničevanja in plenjenja javne in zasebne imovine, izrekanja kolektivnih kazni ter nečloveškega postopanja s priporniki in vojnimi ujetniki.

Obtožnica podrobno navaja kazniva dejanja, storjena na ozemlju, ki je bil podrejen obtoženemu Rainerju. Tako so navedeni njegovi ukrepi za pomembnevanje, za obvezno službo v Hitlerjund, za nasilno podelitev nemškega državljanstva gorenjskemu prebivalstvu, za plenitev imovine zavednih Slovencev itd. Da bi omenjena zločinska dejanja čim uspešneje izvedel, je postavil za vodjo svojega urada državnega komisarja za utrditev nemštva, svojega zaupnika Maier-Kalbtscha, ki je pred vojno kot vodja Kärntner Heimattunda in Gaugrenzlandanta dokazal, da je izkušen zatiralec Slovencev na Koroškem.

Na okupirano ozemlju je naseljeval nemški živelj, ki je pri preganjanju, izseljevanju in uničevanju Slovencev služil Gestapu kot osnovna obveščevalna mreža.

Obtožnica nadalje navaja, da je obtoženi Rainer kot Gauleiter in šef civilne uprave dajal direktive za uničenje slovenskega naroda podrejenim deželnim svetnikom, tzv. Landratom in okrajnim vodjem NSDAP, prav tako pa sprejel od njih predloge ter odobral njihova zločinska dejanja. Tako je sodgovoren tudi za vse zločine soobtoženih Hochsteinerja, Kussa, Hradetzkega in Doujaka, ki so jih storili v času svojega službovanja pod njegovim vodstvom.

Požigi slovenskih vasi

Da bi poostiril teroristične ukrepe, ki jih je uvedel njegov prednik Kutschera, je obtoženi Rainer poslal na okupirano ozemlje več tisoč novih nemških vojakov in policije, ki so izvajali nad Slovence srabovit teror, ropali

Vodja preseljevalnega štaba na Gorenjskem

Obtoženi Glaser Helmut, organ SD-a (Sicherheitsdienst), je bil že marca 1941 premeščeni iz Krakova nazaj v Celovec ter je bil še pred zahtirnim napadom fašistične Nemčije na Jugoslavijo imenovan za vodjo preseljevalnega štaba za Gorenjsko. Obtoženi Glaser je izvajal zločinske nacistične sklepe, ki so bili sprejeti v Celovcu na konferenci med Himmlerjem in ostalimi nacističnimi oblastniki. Tako je organiziral preseljevalni štab na Bledu in je osebno vodil 1. in 2. oddelek, 3. in 4. oddelek pa sta mu bila podrejena. Kot vodja 1. oddelka je pošiljal na teren razne komisije in na podlagi njihovih poročil dokončno odločal o usodi slovenskega prebivalstva. Obtožnica naglašava njegova zločinska dejanja, predvsem njegov načrt, ki ga je pripravil za izseljevanje prebivalstva Gorenjske, kar je preprečilo narodno osvobodilna borba in oboženi odpor slovenskega ljudstva.

Poleg drugih zločinov je obtoženi Kübler povzročil 1.116.698.333 din škode

Obtoženi Kübler Ludwig je kot poveljnik tako znanega Jadranskega obalnega področja, kjer so mu bile kot poveljjuočemu generalu podrejene številne vojaške enote, izvajal »očuščevalne« akcije proti partizanom in svobodoljubnemu prebivalstvu. Zaradi čim uspešnejše izvedbe vseh zločinskih akcij je bil povezan z obtoženim Rainerjem, od katerega je prejemal direktive za zločinsko borbo proti prebivalstvu do njegovega popolnega iztrebljenja in uničenja.

S pomočjo podrejenih mu edinic, ki so bile, kot vsa ostala nemška vojska, je instrument nacistične stranke in njena izvršujoča sila, je z brezobzirno kršitvijo mednarodnih predpisov samostojno vodil uničevalni teror nad okupiranim prebivalstvom in borci za svobodo kot naredbodajalec ter povzročitelj umorov, mučenj, prisilnega izseljevanja in odgovon prebivalstva v internacijo in na prisilno delo, požigov, uničevanja ljudske imovine itd. Tako je dal požgati številne vasi v Slovenskem Primorju (Sušak pri Ilirski Bistrici, Čepovan, Lokve, Lokovec, Lazne), postreliti in mučiti veliko število ljudi in ob umiku ukazal razstreliti ali zažgati številne kulturne in prosvetne ustanove, zgradbe in pristaniške naprave na Reki in na Sušaku v vrednosti 1.116.698.333 din.

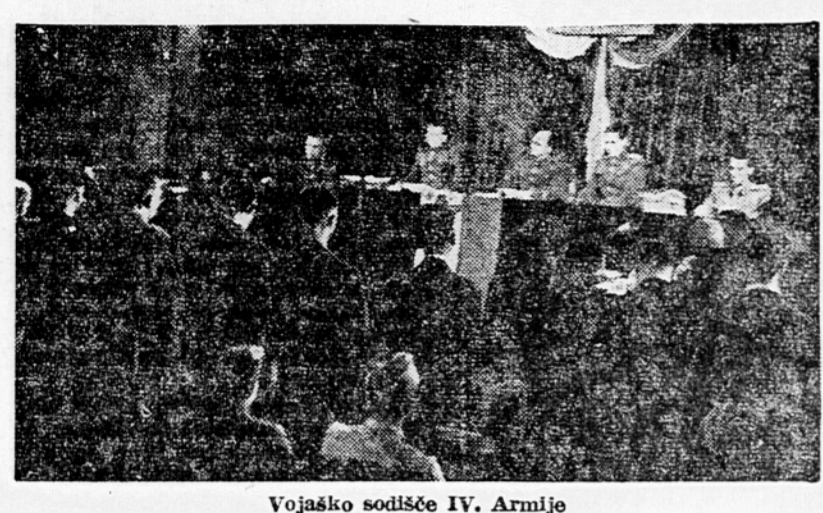
»Očiščevalne akcije« proti primorskemu ljudstvu

Obtoženi Hans von Hößlin je kot komandant 188. rezervne divizije gorskih lovcev, ki je operirala na področju operativne jadranske cone, in bila podrejena obtoženemu ljudsko premoženje in pobijali civilno prebivalstvo. Tako so vojaške in policijske edinice požgale in popolnoma uničile Dražgoše na Gorenjskem, kjer so vse moške postrelili, ostalo prebivalstvo pa izselili, vas Radomlje, kjer je bilo prebivalstvo pobito, delno ali popolnoma požgale vasi Jamnik, Gozd nad Golinikom, Pevno, Kražno goro, Martnji vrh, Kostanj, Gradišče, Okroglo, Jastroblje, Kalife, Smartno v Tuhijski dolini, Veliki in Mali Rakitovec, Zlato polje, Rudno polje, Trnovče, Oberše, Malo Lašno, Brezovico in mnoge druge vasi na Gorenjskem in Štajerskem. Po doslej zbranih podatkih Komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev je bilo ustreljenih 864 talcev, kar je le del števila, ki je bilo dokumentirano z ohranjenimi lepaki, vozila z uradnimi listinami, dočim sega število žrtev v tisoče. V času Rainerjevega delovanja na Gorenjskem je bilo samo v zaporih in Begunjah zaprtih okrog 10.500 Slovencev, ki so bili izpostavljeni nečloveškemu postopanju in mučenju ter so večinoma njih odvedli v uničevalna taborišča Mauthausen, Dachau, Ravensbrück, Kraut, Reichenau in drugam. V teku štiri let je šlo skozi zapore okrog 15% vsega slovenskega prebivalstva, katerega desetina je bila pomorna.

Borba proti osvobodilnemu gibanju slovenskega naroda

V nadaljevanju navaja obtožnica, da je obtoženi Rainer vzpodbujal tudi italijanske fašistične oblasti na brezobzirno borbo proti svobodoljubnemu slovenskemu prebivalstvu ter se dogovoril o skupnih akcijah proti osvobodilnemu gibanju slovenskega naroda. Posledica teh dogovorov, o katerih je bila obveščena protiljudska duhovščina s izdajalskim škofom Rožmanom na čelu in jih podprla s posredovanjem kardinala Maglionaja Vincenza, so bile številne aretacije, internacije in množične bloкаде po Ljubljani in drugih slovenskih mestih. Obtoženi Rainer je po Hitlerjevem ukazu z dne 16. septembra 1943 odredil s sodelovanjem policijskih in kvizzijskih enot večje vojaške akcije, kjer so te edinic ropale, ubijale in terorizirale prebivalstvo Gorenjske in Slovenske Primorja. Jeseni in pozimi 1944 je skupno z zločincem Überreiterjem in Rösenerjem pripravil teroristične akcije na osvobodeno ozemlje Štajerske in spomladi 1945 organiziral ofenzivo v Slovenskem Primorju.

Da bi popolnoma ponemel slovensko ozemlje, je obtoženi Rainer prišel med okupacijo z izseljevanjem Slovencev, kar pa sta mu narodno osvobodilna vojska in odpor osvobodilnega gibanja preprečila, zaradi česar je nameraval dokončno preseliti vse Slovence po končani vojni.

Vojaško sodišče IV. Armije

di stalne akcije proti partizanom v okolici Kranja, na Gorenjskem in Štajerskem. Kot komandir omenje edinice je tudi sodeloval v zločinskih pohodih na sektorju Kropa—Blegaš—Hotavlje—Cerkno na Primorskem, kjer je ubijal ujete partizane, ropal in teroriziral civilno prebivalstvo.

Vogt je bil krvnik gorenjskega ljudstva

Obtoženi Vogt Jožef, ki je bil znan že pred vojno zaradi svojega aktivnega nacističnega in gestapovskega delovanja v borbi proti naprednim gibanjem v Nemčiji in drugih deželah, je v začetku julija 1942 kot tzv. Komandeur SI-PO (Sicherheitspolizei) in SD predlagal obtoženemu Rainerju najostrejši zločinske ukrepe proti svobodoljubnemu prebivalstvu na Gorenjskem. Zagotovil mu je, da bo kot večer zatiralec osvobodilnih gibanj izpolnil vse ukaze za uničenje slovenskega prebivalstva. S pomočjo svojega volhunskega in gestapovskega aparata je nato z brezobzirno kršitvijo mednarodnopravnih predpisov izvajal nad okupiranim prebivalstvom uničevalni teror kot pobudnik, organizator in naredbodajalec. Vodil je množične aretacije, »poostrena zasliševanja« z mučenji, množične umore, streljanja talcev, prisilna izseljevanja, raznarodovanja, požige vasi, izrekanja kolektivnih kazni in neštele druge zločine. Tako je odgovoren za vsa najtežja zločinstva, ki jih je organiziral skupno s podrejenimi gestapovskimi izpostavam v Radovljici, na Jesenicah, v Kranju, Škofji Loki, Kamniku in Litiji.

Zmed težkih zločinov, ki jih je zarezal, navaja obtožnica poostrena zasliševanja, t. j. zverinska in okrutna pretepanja z lesenimi palicami, gumijevkami, bikovkami, lomljenje prstov in udov, številna streljanja in izrekanje smrtnih kazni, množične umore in streljanja talcev, zlasti v Hrušici, Bistrici, Mostah, Jevnici, Crni, Zgorjni Bescnici, Podgorji, Kamniku, Begunjah, ob cesti Jesenice—Dovje in Kamnik—Vransko v kamniškem kraju ter drugih krajih Gorenjske. Tako je odgovoren za več kakor 500 ustreljenih talcev, požigov mnogih vasi, izselitev slovenskega prebivalstva in naselitev nemškega, prisilne mobilizacije, zverinskih streljanj ujetih partizanov itd.

Pod vodstvom obtoženega Vogta so zestavovske izpostave na Štajerskem organizirale posebne teroristične tolpe, znane pod imenom »raztrganec«. Poleg ostalih terorističnih dejanj je obtoženi Vogt odgovoren tudi za zločine, storjene v času borb proti 14. diviziji marca 1944 in pozneje.

Pobudnik mobilizacije prebivalstva za prisilno delo

Obtoženi Doujak Herman je v začetku kot politični komisar v Radovljici, kasneje kot deželni svetnik v Kamniku in končno kot upravni Rösenerjev svetovalec v Ljubljani izvajal nacistični načrt za raznarodovanje in iztreblitev slovenskega naroda.

Takoj po svojem prihodu v Radovljico 1941. je kot politični komisar pričel s pomembnevanjem in sodeloval pri nasilni preselitvi 271 Slovencev. Pozneje je obtoženi Doujak s soobtoženim Vogtom, Hochsteinerjem in drugimi sodeloval na konferenci na Bledu pri sprejetju sklepov o postostrenih terorističnih ukrepih proti Slovencev. Predlagal je teroristične zločinske ukrepe, kakor streljanje talcev, izseljevanje, požiganje vasi itd. Na njegovo pobudo so bile v skladu s sklepi, ki so bili sprejeti na konferenci na Bledu, požgane vasi Koreno in Gradišče.

Kot deželni svetnik je obtoženi Doujak izvajal prisilno rekrutacijo za nemško vojsko in ko je nastopil službo upravnega svetovaleca pri Rösenerju, je reorganiziral civilno upravo in pomagal vzdrževati okupacijski sistem ter dušiti osvobodilno gibanje. Pri tem je neposredno odgovoren tudi za masovno izvedbo mobilizacije na prisilno delo pri utrdbenih delih na teritoriju »Ljubljanske pokrajine«. Skupno z izdajalcem Rupnikom in krvnikom Hacinom je ustanovil tzv. politično policijo pod vodstvom Gestapa in je zato sodgovoren za vsa strahotna zločinstva, ki jih je ta policija izvajala nad slovenskim prebivalstvom.

Organizator »Sonderkommando Adria«

Obtoženi Hradetzky Franc je kot zagrizen avstrijski nacist takoj po okupaciji slovenskega ozemlja zavzel mesto političnega komisarja v Škofji Loki. Od januarja do junija 1942 je bil okrajni vodja NSDAP in »Bezirksführer« KBB za vso Gorenjsko. Pozneje je bil organizator in vodja »Sonderkommando Adria«.

1. aprila 1941 je dal na konferenci vodilnih nacistov na Bledu osnovne smernice za pomembnevanje. Obtožnica navaja nasilne ukrepe, ki jih je izvajal kot politični komisar v okraju Škofja Loka. Kot tak je sodgovoren za vse zločine, ki sta jih z njegovo vodstvom izvrševala Gestapo in SD s pomočjo podrejenega orožništva.

Januarja 1942 je obtoženi Hradetzky prisostvoval konferenci na Bledu, na kateri je soobtoženi Rainer skupno z nacističnimi oblastniki Rösenerjem, Majer Kalbitschem in drugim visokimi nacističnimi oblastniki obiljavil brezobzirno zatiranje narodno osvobodilnega gibanja.

Kot vodja NSDAP v okraju Radovljica je obtoženi Hradetzky vodil propagando za aretacijo nad 1100 oseb, ki so bile odpravljane v Begunje, kjer so jih mučili in kjer so kot talce ustrelili ali obesili 197 oseb, 520 ljudi pa odgnali v koncentracijska taborišča in na prisilno delo.

Novembra 1943 je obtoženi Hradetzky prevzel organiziranje in vodstvo »Sonderkommando Adria« v Trstu ter ustanovil edinico 82 Nemcev in Italijanov, ki so z vsem zločinskimi metodami vodili propagando proti narodno osvobodilnemu gibanju in njegovi vojski. V tem času je tudi zbiral podatke o načrtih in kretanju predvsem IX. korpusa, s katerimi se je okoristil SS in policijski vodja Globoschnig, vojaška komanda in Gestapo v Trstu. Da bi čim uspešneje vodil propagando proti narodno osvobodilnemu gibanju, se je obtoženi Hradetzky med drugimi visokimi cerkvenimi dostojanstveniki povezal tudi s trzaskim škofom Santinom, ki je zlorabljal svoj visoki cerkveni položaj po zločinu, ki so delovanje pri gradnji utrdb v okviru Pöll-akcije.

»Napravite deželo nemško«

Obtoženi Holzsteiner Walter je kot zagrizen avstrijski nacist prevzel po nalogu pokrajinskega vodje za Koroško obtoženega Rainerja mesto okrajnega vodje NSDAP v Radovljici in je bil imenovan za glavnega vodjo NSDAP za okraje Radovljica, Kranj in Kamnik. Julija 1944 je bil imenovan za okrajnega vodjo v Kranju z istimi nalagami vse do kapitulacije Nemčije. Hitlerjev nalog »Napravite deželo nemško« je po smernicah obtoženega Rainerja izvrševal s tako doslednostjo in samoiniciativnostjo, da si je postavil iztrebljenje slovenskega prebivalstva na Gorenjskem za svojo življenjsko nalogo. Poleg neštetihih prisilnih ukrepov za uničenje slovenskega prebivalstva je sodeloval pri vseh konferencah KadS na Bledu in v Celovcu. Tako je sodeloval septembra 1943 tudi na konferenci, kjer je bil med drugimi sprejet Rainerjev predlog o ustanovitvi belogardističnih tolpe.

Kuss je pripravil prostor za naseljevanje Nemcev
Obtoženi Kuss Leo je od 1942 do avgusta 1943 kot okrajni vodja nacistične stranke za okraj Kranj izvajal številna vojna zločinstva, da bi germaniziral slovensko prebivalstvo tega okraja in s tem pripravil prostor za naseljevanje Nemcev. Med drugim je zagrešil množično streljanje talcev po posameznih vajah, skupno 75, in številne požige slovenskih vasi.

Hacinovi politični policiji je dajal navodila Gerlach
Obtoženi Gerlach Reinhold je takoj po okupaciji Jugoslavije prišel kot organ Gestapa v Prevalje, kjer je bil imenovan za vodjo gestapovske izpostave v Litiji. Kasneje je bil vodja gestapovske izpostave v Kamniku in Kočevju, kjer je teroriziral prebivalstvo, odredil aretacije, mučenje in pretepanje žrtev, moral in preseljeval. V Kočevju je tudi organiziral volhunsko obveščevalno mrežo ter dal agentom Hacinove politične policije Pograjcu Marjanu, Česnu, Bizlu Dragu in Milacu Čiru navodila za njihovo zločinsko delovanje.

Zločinsko delovanje vnetega gestapovca
Obtoženi Müller Franč se je takoj ob okupaciji vdnjal nemškemu okupatorju, od katerega je sprejel službo pri okrajnem vodstvu »Kärntner Volksbund« v Kamniku kot vodja personalnega oddelka. Kasneje je bil sprejet v Gestapo in je služil v Kamniku, Litiji in Ljubljani vse do 6. maja 1945. V svojem zločinskem delu je sodeloval pri številnih aretacijah, pretepanju, mučenju in streljanju z vodnih Slovencev in se udeleževal akcij proti partizanom ter pomagal pri preseljevanju Slovencev.

Sodna razprava proti Rainerju in soobtoženim vojnim zločincem

V obrazložitvi obširne obtožnice naznača uvodoma tožilec zločinski cilje nacional-socialistične Nemčije za podreditve in uničenje malih narodov. Pri tem je dejal: Da je bil namen nemških fašističnih okupatorjev iztrebiti slovenski narod, dokazujejo neštete izjave fašističnih oblastnikov, med njimi tudi Hitlerja, ki je izjavil: »Napravite deželo nemško, kar potrjuje priključitev dela Slovenije k Nemčiji ter vsa raznarodovalna in germanizatorska politika nemških nacistov na Koroskem in drugih predelih Slovenije, zlasti pa zločini, ki so jih okupatorji storili na slovenskem ozemlju, da bi uničili slovensko prebivalstvo.

Za marca 1941 je bil v Celovcu sestanek med državnim vodjo SS Himmlerjem, tedanjim pokrajinskim vodjo nacistične stranke Kutscherom, predstavnikom nacistične obveščevalne službe Volkenbornom in predstavnikom preseljevalnega centra v Lodžu Sandbergerjem. Na tem sestanku je Himmler udeležencem predložil, da je vojna med Nemčijo in Jugoslavijo neposredno pred vrati in da je Hitler odredil, da pride ozemlje, ki mejni na Korosko severno od Ljubljane, to je Gorenjska in Mežiška dolina, pod nemško civilno upravo. Šef civilne uprave je postal tedanji zastopnik pokrajinskega vodje Koroske SS Brigadeführer Kutschera, ki je vzpostavil svoj sedež na Bledu. Šef civilne uprave na Gorenjskem je imel nalogo, da ozemlje čimprej pomeni. Ob tej priložnosti je Himmler ukazal, da se mora zaradi pomena ozemlja in dokončnega uničenja Slovencev izvesti obširna iseliteljska akcija.

Preselitev 20.000 ljudi z Gorenjskega, ki bi jo morali izvesti, je v tistem času preprečila narodno osvobodilna vojska, ki je osvobodila vse kraje na Hrvaškem, kamor bi morali naseliti Slovence.

Ko je okupator videl, da kljub terorju ni moge uničiti slovenske prebivalstva, se je poslužil druge poti. Skušal je manj zavedne prebivalce pridobiti za Hitlerja in nacizem. Temu namenu je zlasti služilo nacistično društvo KVB. Ta organizacija naj bi bila sredstvo za prisilno pomenjevanje prebivalstva, zlasti mladine, po vzoru »Kärntner Heimabund«, ki je bila centralna organizacija vseh koroskih pangermanistov in v službi napadalnega nemškega imperializma. Cilj organizacije je bil pomenjenje slovenske Koroske s političnimi, upravnimi, gospodarskimi in terorističnimi sredstvi. Spiritus agens organizacije je bil Kaibitsch, njegovi sedelavci in podporniki pa vsi koroski šovinisti brez razlike na strankarska stališta, vključno posvetna in cerkvena oblastva. Kärntner Heimabund je bil tako predhodnik nacizma in po priključitvi k rajhu zaradi svoje doslednosti vredn, da postane organizacija NSDAP-a.

Vsa grozodejstva okupatorja niso mogla zloniti odporosti našega naroda. Z okupatorjem se je ne le v Sloveniji, temveč na vsem jugoslovanskem ozemlju vodila sicer neenaka, toda neizproсна borba na življenje in smrt. Ko je okupator v teku te borbe uvidel, da krvaveči narodi Jugoslavije nečesto umrejo, temveč se še bolj učvrstjujejo na novi demokratični osnovi k junškemu odporu in neizprosnim borbi za svobodo, je v svojem srdu pobesnel in podivil. V zamseh vsem mednarodnim načelom vojskovanja so okupatorji v tem boju storili neštete vojne zločine.

Obtoženci med branjem obtožnice — Od leve obtoženi: Müller, Gerlach, Kuss, Hochsteiner, Hradetzky, Douja K, Vogt, Neubert, Fleckner, Christl

„Naša žena“ MUSLIMANKE V BOJU ZA ODSTRANITEV FEREDŽE

Najbolj brezpaven del naših narodov so bile od nekdanjih muslimanske žene. Četudi so, kot vse naše žene, dosegle z zmogljivim dokončanjem našega boja popolno enakopravnost, tripi vendarle še veliko število muslimanek še vedno pod teži starih običajev. Velik del muslimank preživi še danes večno svojega življenja za zamreženimi okni domače hiše, da bi jih, razza domačin, ne videlo kako drugo človeško oko.

Vojaški tožilec IV. Armije dr. Damjan Viktor bere obtožnico proti obtoženemu Rainerju in ostalim soobtoženim vojnim zločincem. — V ozadju stojijo od desne proti levi obtožni Rainer, Glaser, Kübler, Höselin

ne nemških izvršilnih organov na okupiranem ozemlju Koroske in Kranjske za ves čas svojega delovanja od 16. decembra 1941 do 8. maja 1945.

V nadaljevanju je vojaški tožilec nanizal zločine ostalih obtožencev, ki so jih deloma ali v celoti priznali, ter njihovo krivdo, ki je dogmata in dokazana. Vsi obtoženci, ki so izvršili neštete vojne zločine, odgovarjajo tudi za vsak posamezen zločin, katerega koli pripadnika svojih formacij, čeprav izvrševalci težkih vojnih zločinov, ki so jih storili kot pripadniki teh organizacij, niso znani. Ta princip kazenske odgovornosti je osvojljo tudi mednarodno sodišče v Nürnbergu, ki je sodilo glavnim nacističnim vojnim zločincem.

Predsednik: Kako ste ga dobili v Avstrijo?

Obtoženec: Tudi v Avstriji je obstajala nacionalsocialistična stranka, ki je propagirala ta program. Obtoženi Rainer je postal član stranke 10. oktobra 1930. Stranka, ki je bila dovoljena, se je po letu 1930. razvila v veliko gibanje.

Predsednik: Do kakšnega obsega je to gibanje naraslo do leta 1938, glede na odstotek avstrijskega prebivalstva?

Obtoženi Rainer: Daleč največji del prebivalstva. Po simpatijah se mora reči 80 do 90 % avstrijskega prebivalstva.

Predsednik: Ali se po tem lahko smatra »anšlus« kot osvoboditev Avstrije, ali kot njena okupacija po nemški vojski?

Obtoženec: Samo kot osvoboditev. Predsednik: Ali se to pravi, da je bila priključitev Avstrije k Nemčiji splošna želja avstrijskega prebivalstva? Obtoženec: Da!

V nadaljevanju svojega zaslivanja je obtoženi Rainer izjavil, da se je vzgaja v avstrijskih šolah po razpadu avstro-ogrske monarhije nadaljevala v duhu tiste Avstrije, ki je bila leča malih slovanskih narodov. Na vprašanje je odgovoril, da je bil protijudovsko razpoložen. Podrobno je označil, kako se je razvijal rasizem tudi v Avstriji predvsem iz rasne teorije Francoza Gobineauja, ki je bil njen duševni oče.

Nacizem se je rodil v Avstriji

Tožilec: Obtoženi Rainer, v zaslivanje ste izjavili, da rasizem izvira tudi iz Chamberlainove teorije.

Obtoženec: Pomemčni Anglež Austin Chamberlain, ki je živel v Bayreuthu, je predelel Gobineaujeve ideje o rasizmu.

Tožilec: Torej je ta teorija nastala iz avstrijske šovinistične teorije, iz teorije Francoza Gobineauja in Chamberlainovih imperialističnih doktrin; vse to pa se je rodilo v Avstriji. To je v skladu z vašimi izjavami, da je bilo 80 do 90 % Avstrijcev na strani nacizma.

Obtoženec: Točno je, da je rasistična protijudovska teorija v zvezi z nacionalno teorijo najprej v Avstriji prevzela določene oblike.

Tožilec: To se pravi, da se je nacizem rodil v Avstriji.

Obtoženec: Del nacionalsocialistične teorije izvira iz avstrijske nacionalne zgodovine.

Nato je obtoženi Rainer opisal, kako so se program in ideje nacionalsocialistične stranke širile v Avstriji.

Predsednik: Ali je istočasno obstajala nacionalsocialistična stranka že v Nemčiji in kako je prišlo do združitve?

Obtoženec: Do združitve je prišlo manj kot 1200 muslimank. Neka mlajša muslimanka, Hienja Cana, ki se je šele leta 1946 naučila brati in pisati, je v Džakovici vodila sama živa tečaj za nepismene muslimanke in naučila branja in pisanja 76 svojih sotovarišic.

Odkrivanje muslimanskih žena se vedno bolj širi. Posebno lepi uspehi so bili doseženi v pripravah na 8. marca in 1. maj. V tem času je samo v Metohiji in na Kosovem odstranilo feredžo 2929 žena. Na osmomartevskem zborovanju v Prishtini sta javno pred 5000 zbranimi ljudmi — kdor pozna vsaj približno trdoto običajev, ki veljajo med muslimani, bo vedel, da to ni bilo majhno junastvo — odvrgli feredžo muslimanki Nidžija Betajli in Vajda Jusufu in sta odkriti začeli govoriti še ostalim zbranim Šiptarkam, da naj odvrgnejo feredžo in z njo vse suženjske okove preteklosti. 38 Šiptark je na mestu snelo feredžo, v najkrajšem času pa je zgledu teh sledilo še 500 drugih žena.

Gibanje za odstranitev feredže postaja prav v teh dneh iz dneva v dan močnejše, četudi se srečujejo žene, ki se za to odločijo z velikimi težavami. Glavna zapreka je verski fanatizem pri muslimanih, ki prepovedujejo svojim ženam, da bi snеле feredžo. Zanimivo je pri tem, da je naletelo gibanje muslimank v mestih na večji odpor kakor na deželi, in sicer zaradi tega, ker je nošnja feredže v mestih, kjer je bil turški vpliv večji, tako na primer v Prishtini, Prizreću itd., bolj ukoreninjena, kakor pa v okoliških krajih, kjer turški vpliv ni bil tako močan. V teh krajih so začele nositi muslimanke feredže šele pred 50 oziroma 60 leti. V oddaljenih vaseh teh pokrajin, na primer danes Šiptarce, že sploh ne nosijo več feredže in si ne pokrivaljo lica, pač pa nosijo ruto.

Velika gradbena delavnost v postojnskem okraju

Kot povsod, smo tudi v postojnskem okraju krepko prišli za delo, da bi čim več doprinesli k uspešni izvedbi petletnega načrta. Ena najvažnejših panog v postojnskem okraju je obnova porušeneh naselij in objektov. Poleg obnovitvenih zadrug dela okrajno gradbeno podjetje »Zidgrad — Postojna«. Kljub temu, da je bilo podjetje ustanovljeno šele v mesecu februarju tega leta ter je bilo skoraj brez vsakih sredstev, brez strojev, orodja in materiala postavljeno pred nalogo: delaj, obnovljaj, gradi — se je do danes tako rekoč iz nič razvil v solidno gradbeno podjetje s kapaciteto in zmogljivostjo, ki skoraj že ustreza potrebam postojnskega okraja z ozirom na investicije, predvidene po petletnem načrtu.

Po petih mesecih obstoja gradi podjetje že na petih gradiliščih, a na šestem gradilišču so v teku priprave za pričetek gradbenih del.

Velike važnosti za Postojno so tri stavbe na Vilharjevem trgu, na glavnem trgu v Postoini, ki jih podjetje obnavlja. To so: osnovna šola, takozvana vila Jurca in bivši fašistični dom, sedaj pošta. Impozantna stavba osnovne šole kakor tudi vila Jurca sta bili tik pred koncem vojne po bombardiranju tako močno poškodovani, da je bilo vprašanje, ali naj se šola rajši podre ali obnovi. Sklenjeno je bilo, da se obnovi, in sedaj bo kmalu dovršena. Po načrtu bi morala biti dovršena do 1. oktobra, a po sedanjih uspehih sodeč bo dovršena približno mesec dni pred določenim rokom. Isto velja tudi za vilu Jurca.

Pošta, bivši fašistični dom, je bila zidana v tipičnem fašističnem slogu. Sedaj bo preurejena v sodobno stobno, ki bo s svojo zunanostjo doprinesla k arhitektonski skladnosti Vilharjevega trga. Ko bodo ta dela dovršena, bo postavljen na trg pred šolo zopet spomenik Mirolava Vilharja in bo tako Vilharjev trg sam po sebi postal center in arhitektonsko najlepša točka Postojne.

Podjetje preurejuje tudi stanovanjske stavbo ob železniški postaji, katere italijanske oblasti niso imele časa dovršiti. Namenjena je bila italijanskim policistom, ki so spremljali vlake do bivše jugoslovansko-italijanske meje, za prenočišča. Preurejena bo tako, da bo imela osem trosobnih stanovanj z vso potrebno udobnostjo.

Istočasno pripravljajo podjetje gradbeni material, skice in proračune za dovršitev dveh stanovanjskih stavb v St. Petru na Krasu.

Za letošnje gradbeno sezono je v načrtu še gradnja železobetonskega mostu v Landolu, preureditev višje

toliško ljudstvo, naj glasuje za Hitlerja.

Predsednik: Kdo je bil takrat vodilni funkcionar katoliške cerkve v Avstriji?

Obtoženec: Kardinal Innitzer na Dunaju.

Predsednik: Vi ste živeli na Koroskem?

Obtoženec: Živel sem na Koroskem.

Predsednik: Kdo je bil tam vodilni cerkveni dostojanstvenik?

Obtoženec: Na Koroskem je bil ali škof Hefter ali pa njegov naslednik Rohrachter. Ne vem, kdaj sta se menjala, mislim pa da po anšlusu.

Predsednik: Ali je bilo stališče vse

koroske duhovščine isto kakor kardinala Innitzerja, ali se je škof Rohrachter temu protivil?

Obtoženec: Ta poziv so lastnoročno podpisali vsi avstrijski škofje, tudi koroski.

Tožilec: Kje je danes Rohrachter? Obtoženec: Rohrachter je bil do konca leta 1944. ali začetka 1945 škof na Koroskem in je bil nato imenovan za nadškofa na Solnograškem.

Tožilec: To pomeni, da je bil prmas Nemčije.

Obtoženec: Da.

Dašnja razprava je bila ob 13.20 prekinjena in se bo nadaljevala jutri ob sedmih.

škofje v Avstriji so se izjavili za Hitlerja

Na vprašanje predsednika, kakšno je bilo stališče avstrijske cerkve do »anšlusa«, je obtoženec odgovoril: Cerkev je Dolfusov sistem od leta 1933. z vsemi silami podpirala. Lahko se reče, da je bila gonilna sila Nemcem sovražnega kurza, ob anšlusu pa se je popolnoma preorientirala.

Predsednik: Ali veste, kakšno vlogo je igrala avstrijska cerkev pri tajnih volitvah 10. aprila 1938.

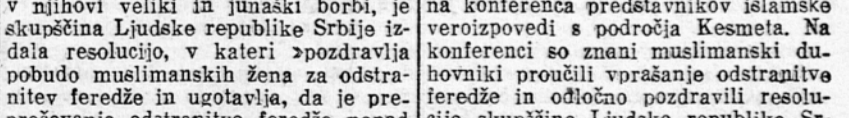
Obtoženec: Katoliški škofje so izdali oklice na vernike, s katerim se izjavljajo za Hitlerja in pozivajo ka-

se odkrila in zaživele tako življenje, kakor ga žive drugi naši ljudje. Vsakdo, ki to dela, omejuje človekovo osebno svobodo in enakopravnost žene. Da pa bi pomagala muslimankam v njihovi veliki in junški borbi, je skupščina Ljudske republike Srbije izdala resolucijo, v kateri »pozdravlja pobudo muslimanskih žena za odstranitev feredže in ugotavlja, da je preprečevanje odstranitve feredže napad na osebno svobodo državljank in na enakost in enakopravnost žena in zaradi tega vsak tak primer kazniv kot prekršitev Ustave, ki zagotavlja vsakomur njegove pravice.

To resolucijo so sprejele muslimanke Kosovo in Metohije z največjim veseljem, ker jim bo, kakor pišejo v pozdravu skupščini, pomagala pri delu za odstranitev feredže. To pa je osnovni pogoj za hitrejšo politično, kulturno in gospodarsko dvigavanje šiptarskih žena.

Pokret muslimanskih žena bo brez dvoma tudi pripomogel, da se bodo lahko jugoslovanske žene v večjem številu kot sicer vključile v delo za uspešnejšo petletnega plana. Uresničenje tega pa je osnovni pogoj za izboljšanje življenja naših narodov in tudi za stvarno in popolno osvobojevanje naših žena.

Gibanje muslimanskih žena podpirajo celo mnogi muslimanski duhovniki. Pred kratkim je bila na pobudo muslimanskih duhovnikov iz Prishtine na poziv šiptarskega komiteja sklicana konferenca predstavnikov islamske veri iz vseh področij Kismetu. Na konferenci so znani muslimanski duhovniki proučili vprašanje odstranitve feredže in odločno pozdravili resolucijo skupščine Ljudske republike Srbije. 217 muslimanskih duhovnikov je podpisalo resolucijo, s katero pozdravljajo prizadevanje šiptarske AFŽ za odstranitev feredže. Izjavljajo tudi, da smatrajo kot čuvarji islama, da odkrivanje muslimanskih žena ni naperjen proti islamski veri, ker islam ne more nasprotovati napredku. Feredža pa je stvar, ki je napreduku narodov vsekakor napoti. Skratka, uverjeni so, da bo odkrivanje žena tudi pri nas pospešilo napredek muslimanskega ljudstva, kot se je to že pokazalo med muslimani v Sovjetski zvezi, Albaniji in drugih muslimanskih deželah. Se vev, v resoluciji najdemo dobesedno izjavo: »... in zahtevamo, da se odstrani feredža, ki velik del našega ljudstva ovira, da ne more priti do znanja in znanosti, ki ga ovira, da se ne more kulturno dvigati, prosvetit in si ustvariti pogojev za lepše življenje.«

L. 1943.: Vojni zločinec Rainer izroča generalu Rupniku posle »šefa pokrajinske uprave«

